

FIȘA nr. 1. LOGICA ȘI PRINCIPIILE PROCESULUI PENAL

I. PARTEA TEORETICĂ

PROCES PENAL	PROCEDURĂ PENALĂ
✓ are trei faze 1. urmărirea penală: are ca moment de debut rezoluția/ ordonanța de începere a urmăririi penale și ca moment final trimiterea sau netrimiteră în judecată; 2. judecata începe la momentul sesizării instanței și are ca moment final pronunțarea hotărârii definitive; 3. punerea în executare a hotărârilor: începe cu primele acte de punere în executare a hotărârii judecătorești definitive și se finalizează cu sesizarea organului judiciar de executare. ✓ ordinea activităților judiciare procesuale în cadrul fazelor procesului penal este prestabilă de lege;	✓ Proces penal + acte premergătoare + proceduri în faza de executare (de exemplu: contestația la executare, întreruperea executării pedepsei etc.) + proceduri în cadrul căilor extraordinare de atac; ✓ Actele premergătoare și executare hotărârilor judecătorești sunt proceduri penale ce nu intră în procesul penal.

6 | Logica și principiile procesului penal

✓ nu este necesar ca procesul penal să treacă prin toate cele trei faze procesuale;✓ fiecare fază a procesului penal are una sau mai multe etape procesuale, după cum urmează: urmărirea (cercetarea penală și rezolvarea cauzei de către procuror); judecata (în primă instanță, în apel, sau în recurs), executare (punerea în executare a hotărârii penale, modificări ce ar putea interveni în cursul executării).	

! OBSERVAȚII: 1. în cadrul procesului organele judiciare își desfășoară activitatea în vederea descoperirii infracțiunilor, identificării participanților la acestea și tragerea acestora la răspundere penală; 2. sunt organe judiciare: a) organele de cercetare penală; b) procurorul; c) judecătorul; d) instanțele judecătorești; 3. pe lângă organele judiciare sunt angrenate în activitatea judiciară: părțile procesuale (inculpat, partea vătămată, partea civilă, partea civilmente responsabilă), precum și alți participanți (învinuit, apărători, martori, experți etc.).

✓ Principiile procesului penal se află într-o legătură indisolubilă unele cu altele. Principiul legalității constituie un principiu cadru din care decurg celelalte principii. Aflarea adevărului se află de asemenea în legătură cu toatele celelalte principii.

PRINCIPII PREVĂZUTE EXPLICIT DE CODUL DE PROCEDURĂ PENALĂ (REGULI DE BAZĂ)

PRINCIPIUL LEGALITĂȚII [art. 2 alin. (1) C.proc.pen.]

- ✓ legiuitorul trebuie să prevadă normele procedurale în mod explicit în vederea satisfacerii exigenței de previzibilitate;
- ✓ desfășurarea întregului proces penal și a procedurilor penale trebuie realizată cu respectarea legii (*nullum iudicium sine lege, nemo iudex sine lege*);

- ✓ se aplică atât în cursul urmăririi penale și al judecății, cât și după rămânerea definitivă a hotărârii;
- ✓ asigurarea respectării principiului legalității este realizată prin instituirea unor sancțiuni procedurale (nulitatea, excluderea probelor nelegal sau neloial administrate etc.), dar și prin prevederea unor obligații procedurale pozitive în sarcina procurorului sau a instanței de judecată (supravegherea urmăririi penale de procuror, verificarea legalității actului de sesizare de instanța de judecată, verificarea legalității sentinței penale în căile de atac etc.).

2. PRINCIPIUL OFICIALITĂȚII [art. 2 alin. (2) C.proc.pen.]

- ✓ în procesul penal nu se aplică principiul disponibilități ca în procesele civile;
- ✓ actele necesare desfășurării procesului penal se îndeplinesc din oficiu:
 - 1. procesul penal începe, de regulă, din oficiu;
 - 2. după începerea urmăririi penale aceasta se efectuează din oficiu;
 - 3. în principiu, părțile nu pot opri desfășurarea procesului penal;
 - 4. trimiterea în judecată se dispune din oficiu;
 - 5. instanța judeca procesele penale din oficiu, iar hotărârile acestora sunt puse în executare din oficiu;

❗ OBSERVAȚII: procesul penal se stinge fie prin constatarea unei cauze care împiedică exercitarea acțiunii penale, fie prin pronunțarea unei hotărâri judecătorești definitive.

EXCEPȚII (CAZURI DE DISPONIBILITATE)

→ 1. când pentru punerea în mișcare a acțiunii penale este necesară plângerea prealabilă;

- ✓ este posibilă retragerea plângerii prealabile;
- ✓ legiuitorul a prevăzut posibilitatea punerii în mișcare a acțiunii penale și din oficiu la infracțiunile pentru care legea prevede cerința plângerii prealabile în cazul în care persoana vătămată este un membru de familie [lovirea sau alte violențe prevăzută de art. 180 alin. (1^a), respectiv (2^a) C.pen., ori vătămarea corporală prevăzută art. 181 alin. (1^a) C.pen.] sau în cazul în care persoana vătămată este o persoană lipsită de capacitate de exercițiu sau cu capacitate de exercițiu restrânsă; în aceste cauze este posibilă totuși împăcarea părților dacă legea o prevede expres;
- ✓ în caz de retragere a plângerii prealabile, învinuitul sau inculpatul poate să ceară continuarea procesului penal.

❗ **OBSERVAȚII:** solicitarea învinuitului sau inculpatului de continuare a procesului penal în caz de retragere a plângerii prealabile nu atrage aplicarea din nou a regulilor oficialității, întrucât în ipoteza în care se constată că fapta de care acesta este acuzat este infracțiune nu se va putea dispune trimiterea în judecată sau condamnare, ci numai încetarea urmăririi/ procesului penal ca efect al cauzei de disponibilitate.

→ 2. când legea prevede împăcarea părților;

→ 3. când pentru punerea în mișcare a acțiunii penale este necesară o încuviințare sau autorizare prealabilă (imunitatea diplomatică, imunitatea parlamentară, imunitatea prezidențială, imunitatea membrilor guvernului, inamovibilitatea judecătorilor, autorizarea prealabilă a Procurorului General la aplicarea legii penale în temeiul principiului realității, dorința exprimată de guvernul străin, sesizarea organelor competente ale căilor ferate, sesizarea comandantului militar).

FIȘA nr. 2

PARTICIPANȚII ÎN PROCESUL PENAL.

ORGANELE JUDICIARE

I. CADRU GENERAL

✓ **Participanții** în procesul penal sunt: organele judiciare (instanța de judecată, Ministerul Public și organele de cercetare penală), apărătorul, părțile (inculpatul, partea vătămată, partea civilă și partea civilmente responsabilă), precum și alți subiecți procesuali (martorii, experții, interpreții etc);

✓ **Succesorii** intervin numai în cadrul laturii civile a procesului penal; în cazul în care decedează părțile laturii penale a procesului (inculpatul sau partea vătămată) aceștia nu vor putea fi înlocuiți de succesori;

✓ **Reprezentanții** participă în cadrul procesului penal în baza unui mandat legal sau convențional în numele și în interesul învinuitului, inculpatului sau a altor părți reprezentate. Reprezentanții pot îndeplini toate actele procesuale pe care și participanții reprezentați le puteau face cu excepția celor care au caracter strict personal (de exemplu, instanța nu poate asculta în locul inculpatului absent pe reprezentantul acestuia). Măsurile luate de organele judiciare vizează persoana reprezentată.

➔ ✓ **Reprezentant legal (*ope legis*):** reprezentanții persoanele vătămate lipsite de capacitate de exercițiu ori cu capacitate de exercițiu restrânsă, reprezentanții persoanei juridice învinuite sau inculpate; avocatul din oficiu care reprezintă inculpatul arestat la instanța care va realiza un act procedural prin comisie rogatorie;

➔ ✓ **Reprezentantul convențional (mandatarul special):** orice persoană ce are capacitate deplină de exercițiu; în cazul în care reprezentatul convențional este apărătorul, acesta are și dreptul de a pune concluzii.

- ✓ **Substituiții procesuali** sunt subiecți care acționează în procesul penal în temeiul unui drept propriu, dar în interesul unei părți [formularea unei plângeri penale de copilul major pentru părinții săi – persoane vătămate - ori de un soț pentru celălalt potrivit art. 222 alin. (5) C.proc.pen.]; au numai o facultate, nu o obligație procedurală pozitivă de a acționa.

❗ **OBSERVAȚII:** 1. succesiunea în latura civilă a cauzei penale poate consta atât în transmiterea calității procesuale active, cât și a celei pasive; 2. dacă un număr mare de persoane care nu au interese contrarii s-au constituit parte vătămată sau parte civilă în procesul penal, pot desemna o persoană care să le reprezinte interesele în cadrul procesului penal; în cazul în care nu și-au desemnat un reprezentant comun, pentru buna desfășurare a procesului penal, procurorul sau instanța de judecată poate desemna un avocat din oficiu pentru a le reprezenta interesele; 3. există și situații în care legea prevede posibilitatea părții în favoarea căreia s-a efectuat actul procesual de substituitul procesual să nu și-l însușească (de exemplu, în cazul depunerii cererii de liberare provizorie de soțul sau de rudele apropiate ale inculpatului arestat); 4. între reprezentant și substituitul procesual există următoarele deosebiri: a) reprezentantul are obligația de acționa, în vreme ce substituitul procesual are facultatea de a acționa; b) reprezentantul acționează în numele și în interesul reprezentatului, în vreme ce substituitul procesual acționează în nume propriu, însă pentru valorificarea unui interes al părții.

II. ORGANELE JUDICIARE

1. Instanțele judecătorești

- ✓ justiția se realizează prin următoarele instanțe judecătorești: Înalta Curte de Casație și Justiție; curți de apel; tribunale; tribunale specializate; instanțe militare; judecătoria;
- ✓ în fiecare județ funcționează mai multe judecătorii și un tribunal; în circumscripția fiecărui tribunal sunt cuprinse toate judecătoriile din județ sau, după caz, din muni-

